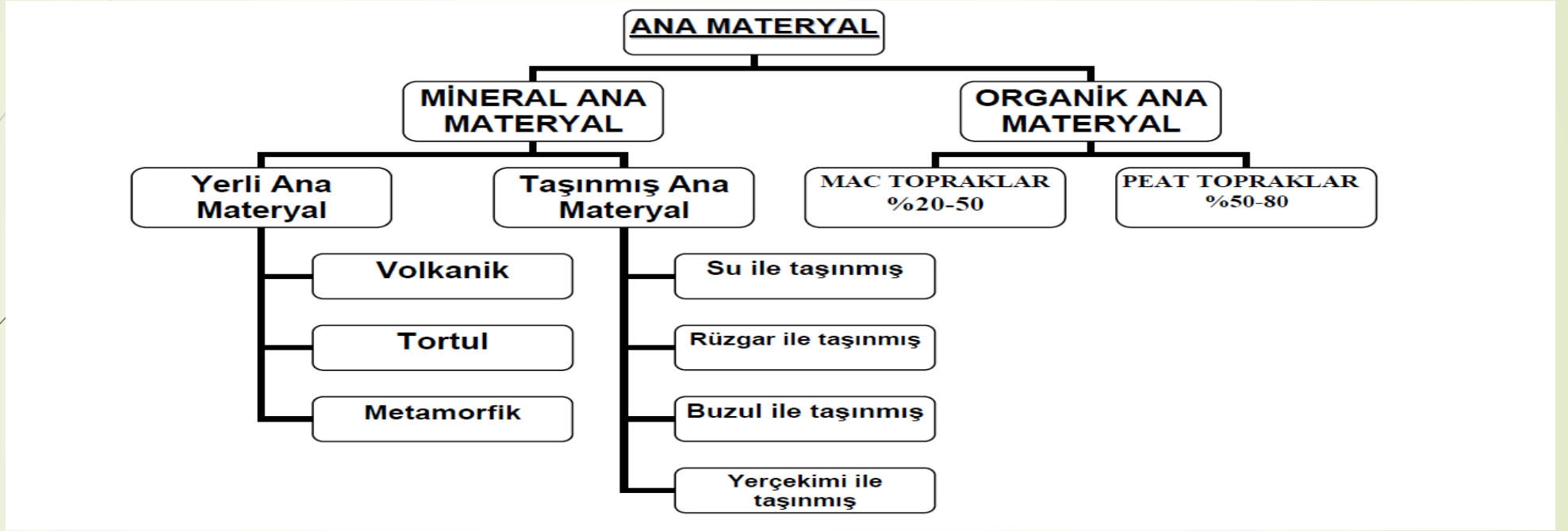

Ana Materyal

Ana Materyal

- Ana kayaların ayrışması sonucu, ayrışma yerinde biriken ana materyal çeşitlerine **yerinde oluşmuş ana materyal**,
- Ayrışmadan sonra çeşitli doğa kuvvetleri ile başka yerlere taşınıp oralarda biriken ana materyal çeşitlerine de **taşınmış ana materyal** denilmektedir.

1. Sularla Taşınmış Ana Materyal

Aluviyal ana materyal

Göl ana materyali

Deniz ana materyali

2. Rüzgarlarla Taşınmış Ana Materyal

Kumullar

Volkanik Küller

Lösler

3. Buzullarla Taşınmış Ana Materyal

4. Yerçekimi ile Taşınmış Ana Materyal

➤ Taşınmış Ana Materyal

- Ana kayaların ayrışması sonucu, ayrışma yerinde biriken ana materyal çeşitlerine yerinde oluşmuş ana materyal adı verilmesine karşılık, ayrışmadan sonra çeşitli doğa kuvvetleri ile başka yerlere taşınıp oralarda biriken ana materyal çeşitlerine taşınmış ana materyal denilmektedir. Bu ana materyal grubu, materyali nakleden gücün çeşidine göre,
 - 1- Sularla taşınmış ana materyal,
 - 2- Rüzgarla taşınmış ana materyal,
 - 3- Buzullarla taşınmış ana materyal.
 - 4- Yer çekimi ile taşınmış ana materyal olarak dörde ayrılmaktadır.

Sularla Taşınmış Ana Materyal

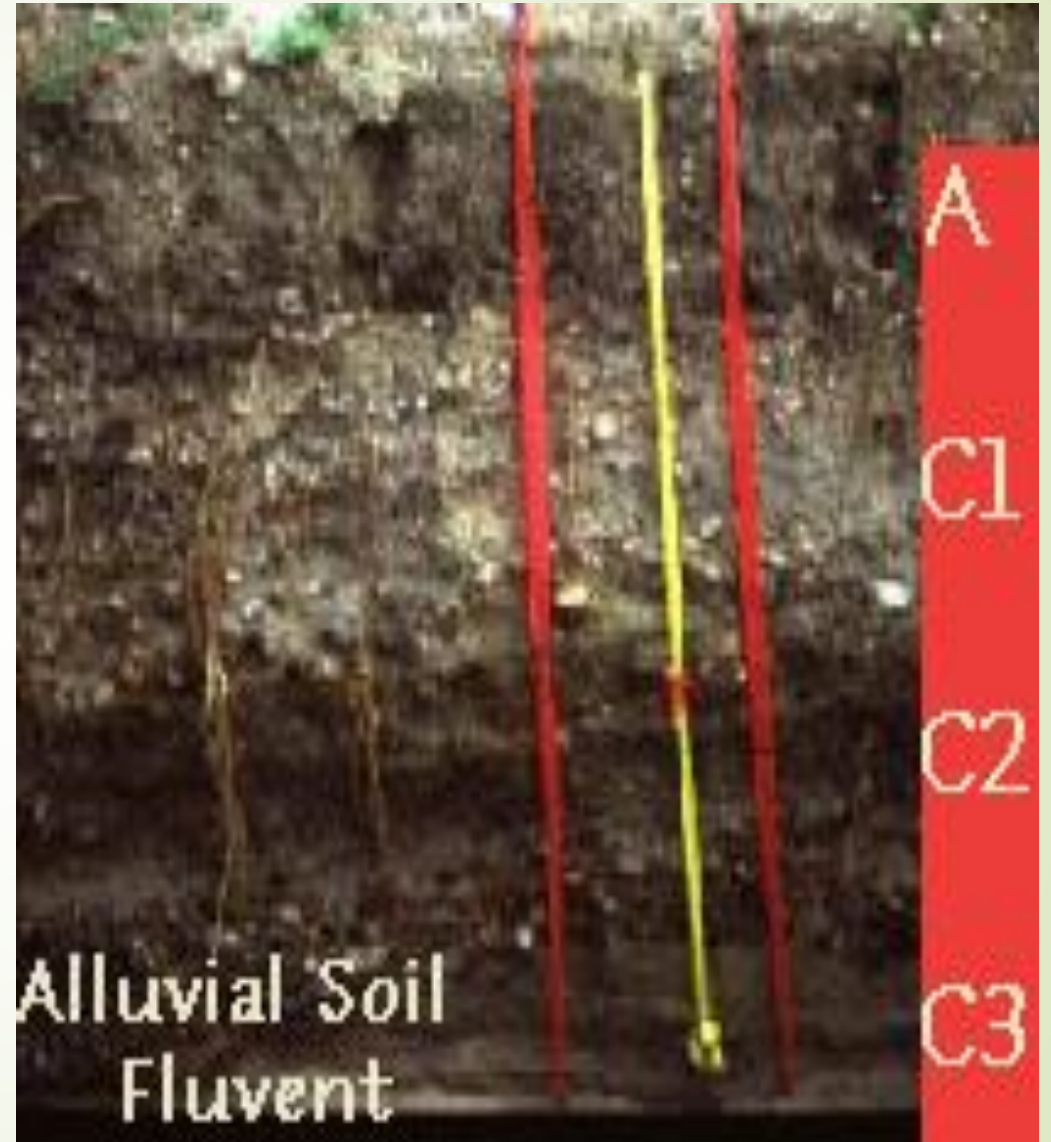
- 1- Aluviyal,
- 2- Göl,
- 3-Deniz ana materyali olmak üzere üç sınıf altında incelenmektedir.

Aluviyal ana materyal

- Aluviyal materyal, büyüklü küçüklü akarsular vasıtası ile taşınıp değişik yerlere yığılan ana materyal çeşididir. Periyodik taşkınlar sonucu akarsu yatağı kenarında çökeltile materyalle meydana gelen birikinti düzlüklerine **taşkın ovaları** adı verilmektedir. Akarsu tarafından önceleri yığılmış olup, halen taşkına maruz kalmayan kısımlara **teras** denilmektedir.
- Yüksek araziden akarak gelen dere ve sel sularının taşkın ovası düzlüğüne eriştiği yerde bıraktığı oldukça iri materyal tarafından oluşturulan ana materyaller **yan dere ağzı** olarak adlandırılmaktadır.
- Akarsuların denizlere ulaştığı yerde deniz suyunun akarsuyu frenleyici ve tuzlu sudaki iyonların ince kil zerrelerini çöktürücü etkileri sonucu biriken, genellikle ince yapılı ve çoğunlukla kolloidal tabiatlı materyalin oluşturduğu düzlüğe **delta** adı verilmektedir.
- Akarsuların meydana getirdiği aluviyal ana materyal üzerinde oluşan topraklar, genellikle **düzdürler**, **derindirler**, sulama suyuna yakındırlar, ancak bazı durumlarda, **su fazlalığı**, **taşkın ve tuzlanma gibi tehlikelerle karşı karşıya** bulunmaktadır.

Aluviyal Toprak

Göl Dolgusu Ana Materyal

- Göl dolgusu ana materyal, buzul devirlerinde tatlı su göllerinde çökelen sedimentlerden ibarettir. Eriyen buzulların oluşturduğu akar sular ile doldurulan çukur arazilere sularla taşınan materyal oralarda çökelmiştir. Buzullar kuzeye çekilip etkileri ortadan kalktığına, bu göllerin suları buharlaşmış ve geriye çökelen materyal kalmıştır. Bu materyale göl dolgusu ana materyal adı verilmekte olup, bunlar kuzey ülkelerinde yaygındırlar.

Deniz Dolgusu Ana Materyal

- Deniz dolgusu ana materyaller, denizlerin içine akarsular vasıtası ile getirilip depolanan materyalden oluşmuşlardır. Jeolojik devirlerde arazi yüzeyinin yükselmesi sonucu, deniz yüzeyi üzerine çıkan bu maddelere deniz dolgusu ana materyal adı verilmektedir. Bunlar ayrışmaya uğrayarak toprağı oluşturmaktadırlar.

Rüzgarlarla Taşınmış Ana Materyal

Rüzgarlar tarafından taşınarak rüzgarın hızının azaldığı veya tamamen kesildiği yerlerde biriken materyale rüzgar ana materyali adı verilmektedir. Bunlar üç grup halinde incelenmektedirler.

► Kumullar

Kumullar, rüzgarla sürüklenen iri ve ince kum zerrelerinin rüzgar hızının azaldığı noktalarda birikmesi ile oluşmaktadır. Tarımsal değerleri yoktur. Tarım arazilerini kaplayarak zararlı olmaktadır. Bunlar, 1- Karasal kumullar ve 2- Kıyı kumulları olarak ikiye ayrılırlar.

► Volkanik Küller

Volkanik küllerin genellikle volkan çevrelerinde çökelmeleri ile oluşurlar. Gözenekli yapıya sahip olan bu tip ana materyal üzerinde oluşan toprakların tarımsal değeri düşüktür.

► Lösler

Lösler, buzullar arası devrelerde eriyen buzulların oluşturduğu akarsuların taşıdığı ince materyalin rüzgarlarla taşınarak, rüzgarın hızının kesildiği yerlerde çökmesi ile meydana gelmişlerdir. Çernozyem adı verilen çok verimli topraklara ana materyal vazifesi görmektedirler.

Buzullarla Taşınmış Ana Materyal

Pleistosen devrinde hakim soğuk hava koşulları sonucu kuzey yarım küresinin kuzey bölgeleri dört buzul baskınına uğramıştır. Bazı araştırmacılara göre dünyamız halen beşinci buzullar arası dönemi yaşamakta olup, kuzey kutbu civarındaki buzulların kalınlıkları artmaktadır. Buna karşılık yer küresi atmosferinin ısınması, ozon tabakasının olumsuz etkilenmesi ve delinmesinden dolayı da bazı noktalarda da hızla buzulların erimesi söz konusudur.

Buzul dönemlerinde kalın kristalin buz kütleleri, yavaş hareketleri sırasında, oluşturdukları yüksek basınçlarla, üzerinden geçtikleri arazileri düzlemişler, kayaları aşındırmışlar ve birlikte taşıdıkları buzultaş(moren) adı verilen materyali belli yerlerde yığmışlardır. Buzulun yanlarında birikenlere yan buzul taş, buzulun eridiği yerde birikenlere son buzultaş adları verilmiştir.

Buzulun çabuk erime sonucu ilerleyemediği bölgelerde biriken ve genellikle çakıl büyüklüğünde iri taneleri içeren, genellikle düz birikintilere çakıllı buzul ovası ve hızla eriyen buzulların oluşturduğu sularla bir miktar sürüklenip çökelen iri kum ve çakıllardan ibaret materyal ile oluşan düzlüklere ise dış yıkantı ovaları adları verilmektedir.

Yerçekimi ile Taşınmış Ana Materyal

Eğimli arazilerdeki gevşek materyallerin yer çekimi etkisi ile yuvarlanarak eteklerde birikmesi sonucu oluşan yığıntılara **kolluviyal** ana materyal denilmektedir. Bu ana materyal tipi çok eğimli topoğrafik yapısı nedeniyle ülkemizde oldukça yaygın bulunmaktadır.

Koluviyal toprak

- **Organik Ana Materyal**
- Genellikle buzul devirlerinde, buzulların etkisine maruz kalmış bulunan yağışlı bölgeler için önemli olan bu ana materyal tipine, ülkemizde bazı eski göl yataklarında küçük alanlar halinde rastlanmaktadır.
- Organik ana materyalin oluşumunda yavaş çürüme esastır. Çürümeyi yavaşlatan nedenler mikroorganizmaların faaliyetlerini yavaşlatan veya durduran nedenlerle aynıdır. Bunlar, fazla su ve buna paralel olarak oksijen noksanlığı ve düşük sıcaklık dereceleridir.
- Gelişmekte olan bitkiler yavaş mikrobiyal faaliyetler sonucu tamamen çürüyemeyerek birikmeye başlarlar. Bu suretle biriken materyale genel olarak turba adı verilir.
- Turbalar gelişme durumlarına göre, az gelişmiş olandan başlayarak, 1- Çökelti turbaları, 2- Lifli turbalar, 3- Odunsu turbalar olarak üç tip altında incelenmektedirler. Ülkemizde her üç tipin de çok küçük alanlar kaplayan birkaç örneğine rastlanmaktadır

Organik topraklar kendi içerisindeki organik madde miktarına göre iki ye ayrılır:

MACK (mak) TOPRAKLAR: % 20-50 arasındaki organik madde (humus) ihtiva ederler.

PEAT (pit) TOPRAKLAR: % 50-80 arasındaki organik madde (humus) ihtiva ederler.

Organik ana materyalden oluşan topraklar;

- Verimli topraklardır,
- Tam olarak ayrışmamış yani organik toprak meydana gelmemiş ham ana materyale **turba** topraklar veya **torf** topraklar denir.
- Torf: Göl yataklarındaki su seviyesinin dūřmesiyle, bitki faaliyetlerinin ön plana çıkması, kışın su seviyesindeki artış ile bitkinin ölümü ve bu doğa olayının sürekli tekrarlanması ile bitki kök ve gövdelerinin binlerce yıl süren dönüşümü birikimleri sonucunda oluşan organik toprak türü olarak bilinir.

